

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ У МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРАХ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

ШЕРШЕНЬ Вікторія - студентка Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0009-0003-0543-9549

КАНЦІР Володимир - доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та кримінального права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», професор

ORCID ID: 0000-0002-3689-4697

УДК 341.3

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.32>

Сучасні збройні конфлікти, зокрема, російсько-українська війна, поставили перед міжнародним правом і національними правовими системами нові, надзвичайно складні виклики, пов'язані з визначенням і забезпеченням правового статусу військовополонених. Поширені випадки захоплення осіб у полон, тривале їх утримання та численні порушення міжнародних стандартів поводження, зумовили актуалізацію питання чіткого нормативного регулювання їхніх прав, обов'язків і гарантій захисту.

Військовополонені є особливо вразливою категорією, права і свободи яких істотно обмежуються під час перебування під владою сторони конфлікту, що підвищує ризики жорстокого, нелюдського або принизливого поводження. Саме тому міжнародне співтовариство сформувало розгалужену систему договірних норм, спрямованих на забезпечення гуманного ставлення до військовополонених та захист їхніх основоположних прав.

Ключову роль у цьому регулюванні відіграють норми міжнародного гуманітарного права, зокрема, положення Женевських конвенцій 1949 року та додаткових протоколів до них, які закріплюють правовий статус військовополонених, визначають мінімальні стандарти поводження з ними, а також обов'язки держав щодо їх утримання, захисту та репатріації. Водночас, ефективність таких норм

значною мірою залежить від їх належної імплементації в національне законодавство, зокрема, у частині визначення прав, гарантій та обов'язків військовополонених у кримінально-процесуальному праві.

У цьому контексті особливої актуальності набуває науковий моніторинг співвідношення положень міжнародних договорів і законодавства України, що регулюють статус військовополонених, а також виявлення проблемних аспектів правового регулювання та напрямів його вдосконалення.

Ключові слова: військовополонені, правовий статус, міжнародні договори, міжнародне гуманітарне право, законодавство України, збройний конфлікт, Женевські конвенції, воєнні злочини.

Постановка проблеми

Забезпечення правового статусу військовополонених у сучасних збройних конфліктах, зокрема, російсько-української війни, є актуальною проблемою міжнародного та національного права. Військовополонені є особливо вразливою категорією осіб, права і свободи яких обмежуються під владою сторони конфлікту, що підвищує ризики жорстокого, нелюдського або принизливого поводження. Міжнародні договори та додаткові протоколи закріплюють права та гарантії цих осіб і визначають механізми

їхнього захисту, які відображаються в кримінальному та кримінально-процесуальному кодексах України. Практика сучасних конфліктів показує, що сторона агресора не завжди дотримується норм міжнародного гуманітарного права, що ускладнює захист прав військовополонених і потребує аналізу співвідношення міжнародних норм і національних процедур.

Стан дослідження

Проблематика правового статусу військовополонених неодноразово ставала предметом наукових досліджень у межах міжнародного гуманітарного права та національного законодавства. Зокрема, окремі аспекти цієї тематики висвітлювали у своїх працях такі науковці: Н. Гольдберг, М. В. Грушко, І. Жаровська, О. В. Київець, О. В. Коба, В. І. Козачок, Ю. М. Колосов, Т. Р. Короткий, І. М. Кравченко, О. І. Курило, В. М. Лисик, І. І. Лукашук, Н. В. Мадзигон, О. О. Мережко, В. В. Мицик, О. В. Таран, А. В. Ткаченко, Р. С. Троцький, Т. Фоміна, С. О. Халюк, А. Ципан, Я. Шевчук та інші.

Правовий статус військовополонених визначається комплексом норм міжнародного гуманітарного права, які закріплюють принцип гуманного поводження, систему основних прав і гарантій, а також обов'язки держав щодо їх забезпечення. Відповідні положення імплементовані в законодавство України та застосовуються, зокрема, у сфері кримінального і кримінально-процесуального права, коли військовополонені набувають процесуального статусу учасників кримінального провадження. У цьому випадку їх правове становище характеризується поєднанням спеціальних міжнародно-правових гарантій та загальних процесуальних прав і обов'язків, установлених національним законодавством.

Метою статті є спроба дослідити норми міжнародного гуманітарного права та законодавства України, що регулюють правовий статус військовополонених, з метою з'ясування змісту їхніх прав, обов'язків і гарантій захисту, а також визначення особливостей

реалізації цих норм в умовах збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження

Правове становище військовополонених у період збройного конфлікту формується на основі одного з ключових засадничих принципів міжнародного гуманітарного права — принципу відмежування учасників бойових дій від осіб, які не беруть у них участі. У межах цього підходу виокремлюються комбатанти, що здійснюють безпосередню участь у збройному конфлікті, та некомбатанти, до яких належать цивільні особи, а також учасники конфлікту, які втратили можливість або припинили брати участь у бойових діях, зокрема, поранені та захоплені в полон. Такий принцип зумовлює допустимість застосування сили лише щодо осіб, які ведуть бойові дії, водночас, покладаючи на сторони конфлікту обов'язок забезпечити максимальний захист тих, хто не є учасником збройного протистояння, шляхом запобігання або зменшення негативних наслідків воєнних операцій [1, с. 87].

Військовополоненими, у розумінні Женевської Конвенції, є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій:

1. Особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил.

2. Членів інших ополчень та добровольчих загонів, зокрема, членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, навіть якщо цю територію окуповано, за умови, що ці ополчення або добровольчі загоны, зокрема, організовані рухи опору, відповідають таким умовам:

а) ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих;

б) вони мають постійний відмітний знак, добре розпізнаваний на відстані;

с) вони носять зброю відкрито;

д) вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни.

3. Членів особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість урядові або владі, що не визнані державою, яка їх затримує.

4. Осіб, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільних осіб з екіпажів військових літаків, військових кореспондентів, постачальників, особового складу робочих підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, за умови, що вони отримали на це дозвіл тих збройних сил, які вони супроводжують, для чого останні видають їм посвідчення особи за зразком, наведеним у додатку.

5. Членів екіпажів суден торговельного флоту, зокрема, капітанів, лоцманів та юнг, а також екіпажів цивільних повітряних суден сторін конфлікту, які не користуються більш сприятливим режимом згідно з будь-якими іншими положеннями міжнародного права.

6. Жителів неокупованої території, які під час наближення ворога озброюються, щоб чинити опір силам загарбника, не маючи часу сформуватися в регулярні війська, за умови, що вони носить зброю відкрито й дотримуються законів і звичаїв війни [2].

Статус військовополоненого особа набуває з моменту потрапляння під контроль противника і зберігає його до повного звільнення та репатріації. У разі виникнення сумнівів щодо належності захоплених учасників бойових дій до цієї категорії, такі особи перебувають під захистом міжнародного гуманітарного права до моменту офіційного визначення їхнього статусу компетентним органом [3].

До 2014 року в Україні не було сформовано повноцінної національної правової системи, яка б комплексно визначала правовий статус військовополонених, оскільки відповідне регулювання здебільшого здійснювалося на підставі норм міжнародного гуманітарного права, зокрема, положень Женевських конвенцій. Початок збройної агресії російської федерації, включаючи окупацію частини територій України, поставив перед державою нові правові завдання, серед яких особливо гострим стало

питання визначення статусу та порядку поводження з військовополоненими [4, с. 24].

Варто підкреслити, що в період з 2014 по 2022 роки питання обміну військовополоненими мало переважно політичний характер, оскільки не було прямо врегульоване нормами міжнародного гуманітарного права. Процеси обміну відбувалися на регулярній основі та здійснювалися із залученням різних органів державної влади, залежно від рівня та характеру взаємодії з протилежною стороною, при цьому вагому роль у цих процедурах відігравав Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [5, с. 49].

Після запровадження воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року та з урахуванням тривалої збройної агресії російської федерації виникла необхідність законодавчого врегулювання правового становища осіб, позбавлених особистої свободи. З цією метою було ухвалено закон «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» [6], який визначає основи соціального й правового захисту як військовополонених, так і цивільних осіб, захоплених у заручники, а також гарантії для членів їхніх сімей.

Національне законодавство України також закріплює основні положення міжнародного права щодо поводження з військовополоненими. Зокрема, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає, що військовополонені мають право на:

- гуманне поводження;
- належне утримання та медичну допомогу;
- справедливий та неупереджений судовий розгляд у разі звинувачення у воєнних злочинах або злочинах проти людяності;
- звільнення та репатріацію після закінчення воєнних дій [7].

В Україні функціонує Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, який є єдиним уповноваженим органом у цій сфері та забезпечує належну координацію відповідних процесів. На відміну від України, держава-агресор не ство-

рила ефективного механізму взаємодії та комунікації, а українські військовополонені не мають аналогічних гарантій доступу до міжнародних гуманітарних організацій. Російські військовополонені, які утримуються в Україні, перебувають в умовах, що відповідають нормам міжнародного гуманітарного права, та мають безперешкодний доступ представників Міжнародного комітету Червоного Хреста [8].

Координаційний штаб було створено 11 березня 2022 року, а з липня того ж року він розпочав активну інформаційну діяльність через офіційні канали комунікації. Після теракту в Оленівці 29 липня 2022 року штаб систематично інформує родичів військовополонених про ризики поширення персональних даних та застерігає від передачі інформації неуповноваженим особам, які можуть діяти під виглядом міжнародних організацій без належних повноважень [8].

Відповідно до інформації медіа ресурсу «24 канал», досвід спілкування зі звільненими із російського полону показує, що їхні реакції різняться: хтось охоче ділиться пережитим, бо вперше за роки його почули, а хтось потребує часу та тиші. Це наслідки системного поведіння з українськими військовополоненими в РФ, що включає грубі порушення міжнародного гуманітарного права та Женевських конвенцій. Звільнені повідомляють про фізичне насильство, катування, позбавлення медичної допомоги, голод, утримання в холодних і переповнених камерах, навмисне зараження хворобами, постійний психологічний тиск, примус до підписання фейкових зізнань та інформаційну ізоляцію. Найчастіше вони згадують побиття за спілкування українською мовою, серйозну втрату ваги та спроби пропаганди, які мають деморалізувати полонених [9].

Загалом за час повномасштабного вторгнення, станом на кінець 2025 року Україна повернула 6266 своїх громадян, з яких – 403 цивільні особи. Серед цієї великої кількості: 266 жінок та 6000 чоловіків. Було проведено 70 обмінів полоненими. А за 2025 рік вдалося повернути понад 2000 громадян. Жодний із попередніх років не вирізнявся такою великою цифрою [10].

Попри пережите, під час обміну перші емоції українських військових переважно позитивні: вони раді поверненню, думають про відновлення звичного життя, оформлення документів, отримання виплат, а також про можливість повернути рідних із тимчасово окупованих територій [9].

Тортури щодо затриманих осіб, зокрема, військовополонених і цивільних, суворо заборонені нормами міжнародного права та можуть кваліфікуватися як злочини проти людяності. За результатами численних інтерв'ю, проведених установами ООН, українськими правозахисними організаціями та Human Rights Watch, встановлено систематичний характер фізичного й психологічного насильства щодо українських військовополонених [11].

Третя Женевська конвенція визначає правовий статус військовополонених та встановлює стандарти поведіння з ними під час міжнародних збройних конфліктів [2]. Російська федерація є стороною Женевських конвенцій, а відповідні норми також мають характер міжнародного звичаєвого права. Водночас, фіксуються систематичні порушення цих вимог, зокрема, обмеження або повна заборона зв'язку військовополонених із родинами, що призводить до невідомості їхнього місцезнаходження. Окрім того, росія відмовляє міжнародним спостерігачам у доступі до українських військовополонених, унеможливаючи належний міжнародний контроль за умовами їх утримання та дотриманням їхніх прав.

До основних прав військовополонених, закріплених міжнародним гуманітарним правом, належить обов'язок держави, що тримає в полоні, забезпечувати гуманне поведіння з ними та повний захист від насильства, залякування, образ і будь-яких форм приниження честі й гідності. Забороняються дії або бездіяльність, що створюють загрозу життю чи здоров'ю військовополонених, а також застосування фізичного чи психологічного примусу, зокрема, під час допитів. Держава зобов'язана гарантувати безоплатне утримання та належну медичну допомогу, повагу до особистості військовополонених, у тому числі з урахуванням гендерних особливостей. Допит має

здійснюватися зрозумілою для них мовою, при цьому вони зобов'язані повідомляти лише мінімальні ідентифікаційні дані. Після захоплення військовополонені підлягають якнайшвидшій гуманній евакуації до безпечних місць утримання, розташованих поза зоною бойових дій [12].

Водночас, держава-агресор систематично не дотримується норм міжнародного гуманітарного права та грубо їх порушує, що зумовлює питання юридичної відповідальності за такі діяння. Збройні конфлікти, як правило, супроводжуються вчиненням міжнародних злочинів, за які передбачена кримінальна відповідальність відповідно до норм міжнародного права, зокрема, за воєнні злочини, злочини проти людяності, злочин агресії та геноцид.

Попри те, що терміни «воєнні злочини» та «злочини проти людяності» у практиці часто ототожнюються, вони мають різну правову природу та відрізняються за ознаками і правовими наслідками. Воєнні злочини становлять собою тяжкі порушення норм міжнародного гуманітарного права, вчинені щодо осіб або об'єктів, які перебувають під захистом, у тому числі із застосуванням заборонених методів чи засобів ведення війни. Такі злочини можливі лише в умовах збройного конфлікту, характер якого (міжнародний або неміжнародний) має вирішальне значення для кваліфікації конкретного діяння [13, с. 191].

Розглядаючи механізми притягнення до відповідальності, О. С. Гладка слушно зауважує, що воєнні злочини, на відміну від багатьох інших правопорушень, мають міжнародне значення, оскільки вони посягають на засади світового правопорядку та безпеки людства. На думку дослідниці, це створює підґрунтя для обов'язкового розслідування порушень не лише на національному рівні, а й із залученням міжнародних судових органів у випадках, коли внутрішня правова системи держави-агресора не здатна забезпечити правосуддя [14, с. 5].

Не менш важливу роль у забезпеченні відповідальності за порушення прав військовополонених та інших міжнародних злочинів відіграють міжнародні суди. Зокрема, Міжнародний кримінальний суд

(МКС) здійснює юрисдикцію над воєнними злочинами, злочинами проти людяності, геноцидом та іншими серйозними правопорушеннями, вчиненими в контексті збройного конфлікту. Його діяльність доповнює національні механізми кримінальної відповідальності, забезпечуючи міжнародний контроль та правозастосування у випадках, коли держави-агресори ухиляються від виконання своїх зобов'язань за міжнародним правом.

Для забезпечення ефективної співпраці з Міжнародним кримінальним судом (МКС) до Кримінального процесуального кодексу України було введено розділ IX-2, який визначає особливості такої взаємодії. Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» встановлює механізми та порядок взаємодії українських органів із МКС, визначає центральні органи, відповідальні за комунікацію, і регламентує процедури виконання запитів суду. Нормативний акт також регулює передання кримінальних проваджень, дотримання конфіденційності, збереження доказів, виконання функцій МКС на території України та процедури затримання осіб, які підлягають арешту за його запитом. Ці положення створюють правову основу для належного виконання міжнародних зобов'язань України та ефективної участі в міжнародному кримінальному правосудді [15]. Також у серпні 2024 року Верховна Рада України ратифікувала Римський Статут МКС [16].

Варто звернути увагу на те, що не менш важливою складовою міжнародного гуманітарного права та системи міжнародного захисту прав людини у сфері поводження з військовополоненими є резолюції Організації Об'єднаних Націй. Вони формують загальні рамки гуманного ставлення до військовополонених, цивільних осіб і затриманих у період збройних конфліктів та реалізуються через діяльність Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки, а також спеціалізованих органів, зокрема, Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Резолюції, ухвалені щодо окремих збройних конфліктів, у тому числі в Україні, міс-

тять вимоги щодо дотримання норм міжнародного гуманітарного права та забезпечення доступу гуманітарних організацій до осіб, позбавлених волі.

Особливу роль у захисті прав військовополонених відіграє Рада Безпеки ООН, яка в межах своєї компетенції ухвалює резолюції із конкретними заходами реагування, зокрема, щодо забезпечення гуманітарного доступу, засудження воєнних злочинів та вимоги дотримання положень Женевських конвенцій. У разі систематичних порушень прав полонених Рада Безпеки може застосувати міжнародно-правові санкційні механізми, включно з економічними обмеженнями, ембарго на постачання озброєння або персональними обмежувальними заходами щодо відповідальних осіб [17, с. 119].

Після тривалого обговорення представників багатьох держав, 2 березня 2022 року на шостій екстреній сесії Генеральної Асамблеї ООН була ухвалена резолюція, яка підтримала суверенітет України та закликала російську федерацію припинити агресію й вивести свої війська. У резолюції дії РФ були визнані агресією проти України, що підкреслило відданість суверенітету та територіальній цілісності України, включаючи її територіальні води. ООН також засудила будь-які заяви РФ про використання зброї масового знищення та звернула увагу на загрозу глобальної продовольчої безпеки через війну, адже Україна є важливим експортером зерна і сільгосппродукції, що ставить мільйони людей під загрозу голоду [18, с. 30].

Організації Об'єднаних Націй відіграють важливу роль у формуванні міжнародно-правових і політичних стандартів захисту військовополонених та інших осіб, які постраждали внаслідок збройних конфліктів. Хоча такі акти здебільшого мають рекомендаційний характер, вони є вагомим інструментом міжнародного тиску, фіксації порушень міжнародного гуманітарного права та створення підґрунтя для притягнення винних осіб до відповідальності в межах міжнародних судових інституцій. У сукупності з нормами міжнародних договорів і національним законодавством резолюції ООН сприяють посиленню механізмів

захисту прав військовополонених та утвердженню принципу невідворотності відповідальності за їх порушення.

Висновки

Правове становище військовополонених у період збройного конфлікту ґрунтується на основоположних принципах міжнародного гуманітарного права, зокрема, на розмежуванні комбатантів і некомбатантів та обов'язку забезпечення гуманного поводження з особами, які вибули з участі в бойових діях. Визначальну роль у цьому процесі відіграють норми Третьої Женевської конвенції, що встановлюють міжнародні стандарти захисту військовополонених.

Збройна агресія російської федерації проти України зумовила необхідність формування та вдосконалення національної системи правового регулювання у сфері поводження з військовополоненими. Україна здійснила низку законодавчих та інституційних «кроків», спрямованих на імplementацію міжнародного гуманітарного права та забезпечення належних умов утримання полонених.

Водночас, зафіксовані систематичні порушення прав українських військовополонених з боку держави-агресора свідчать про вчинення воєнних злочинів і злочинів проти людяності, що актуалізує питання притягнення винних осіб до відповідальності. У цьому контексті важливу роль відіграють міжнародні судові інституції, насамперед Міжнародний кримінальний суд, а також механізми Організації Об'єднаних Націй.

Отже, ефективний захист прав військовополонених можливий лише за умови комплексної взаємодії норм міжнародного гуманітарного права, національного законодавства та міжнародних механізмів контролю і відповідальності.

Література

1. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції Одеського державного університету внутрішніх справ*. 2024. С. 86-92. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2024/16.pdf.

2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
3. Права та гарантії полонених українських військовослужбовців. URL: <https://jurfem.com.ua/prava-ta-garantii-polonenykh-ukr-viiskovosluzhbovtziv/>.
4. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». № 4. 2023. С. 20-27. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32512/231576maket4-22-29.pdf>.
5. Троцький Р.С., Коба О.В., Курило О.І. Особливості нормативно-правового регулювання статусу військовополонених в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету України*. Київ. 2024. С. 47-53. URL: <http://znp-cvsd.nuou.org.ua/article/view/323541>.
6. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей: Закон України від 26.01.2022. № 2010-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text>.
7. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
8. Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими. Оленівка - злочин без строку давності. URL: <https://koordshtab.gov.ua/posts/%C2%ABolenivkazlochyn-bez-stroku-davnosti%C2%BB-ukyuevi>.
9. Рекордні числа: як у 2025 році Україна повернула тисячі своїх громадян із полону. *Медіа ресурс «24 канал»*. URL: https://24tv.ua/obmin-polonenimi-2025-gotsiskilki-lyudey-povernuli-yak-vse-vidbuvalosya_n2975302.
10. Лубінець Д. Цьогоріч Україна повернула понад дві тисячі своїх громадян із полону. *Медіа ресурс «24 канал»*. 2025. URL: <https://bukvy.org/tsogorich-ukrayinapovernula-ponad-dvi-tysyachi-svoyih-gromadyan-iz-polonu-lubinets/>.
11. Систематичні тортури українських військовополонених у Росії. URL: <https://www.hrw.org/uk/news/2025/12/11/russias-systematic-torture-of-ukrainian-pows>.
12. Правила поводження з військовополоненими. Права полонених. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/pravy-la-povodzhennya-z-vijskovopolonenyumu-prava-polonenyh>.
13. Сухицька Н., Деркачова Н. Воєнні злочини та злочини проти людяності під час російського повномасштабного вторгнення. Київ. 2024. С. 191-193. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3175c58d-95f6-44c7-bcbd-02c9bb8d3ed2/content>.
14. Грушко М.В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Одеса, 2015. 20 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5859963d-28fa-4fcc-8d51-6ca9e6bcb282/content>.
15. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом: Закон України від 3 травня 2022. №2236-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20>.
16. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024. № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text>.
17. Козачок В.І., Халюк С. О. Міжнародні стандарти захисту прав полонених. 2024. С. 118-120. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4de354dc-44a9-4549-9bae-a3061757739e/content>.
18. Віднянський С. ООН та Українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2023. С.10-44. URL: <https://mzu.history.org.ua/index.php/MZU/article/view/374/229>.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of the criminal procedural status of prisoners of war in the context of modern armed conflicts, with particular emphasis on the Russo-Ukrainian war. The study examines the legal foundations of the protection of prisoners of war under international humanitarian law, primarily the provisions of the Geneva Conventions, as well as their implementation in the national legislation of Ukraine.

Special attention is paid to the formation and development of the Ukrainian legal framework regulating the treatment, detention, exchange, and protection of prisoners of war during martial law. The article analyzes recent legislative changes adopted after the beginning of the full-scale aggression of the Russian Federation, including acts regulating the activities of the Coordination Headquarters for the Treatment of Prisoners of War and cooperation with the International Criminal Court.

The paper highlights systematic violations of international humanitarian law by the Russian

Federation, including torture, inhuman treatment, denial of medical care, and illegal detention of both prisoners of war and civilians. Such actions are examined through the prism of war crimes and crimes against humanity, for which international and national criminal liability is provided for.

The role of international organizations, including the United Nations, the International Committee of the Red Cross, and the International Criminal Court, is analyzed as a key mechanism for monitoring compliance with international humanitarian law, documenting violations, and ensuring accountability for committed crimes.

The article concludes that ensuring effective protection of prisoners of war requires a combination of national legal mechanisms, international cooperation, and strict adherence to international humanitarian standards, as well as the inevitability of legal responsibility for violations committed during armed conflicts.

Key words: prisoners of war, legal status, international treaties, international humanitarian law, Ukrainian legislation, criminal procedural law.